

ปัจจัยคัดสรรที่สัมพันธ์กับความแข็งแกร่งในชีวิตของนักเรียนอาชีวศึกษา  
จังหวัดหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ\*

FACTORS RELATED TO RESILIENCE OF VOCATIONAL STUDENTS IN  
A PROVINCE LOCATED IN NORTHEASTERN REGION

ภรณ์ทิพย์ ผลกระโทก, พย.บ. (Pornthip Pholkrathok, B.N.S.)\*\*

พัชรินทร์ นินทจันทร์, RN, Ph.D. (Patcharin Nintachan, RN, Ph.D.) \*\*\*

โสภณ แสงอ่อน, RN, Ph.D. (Sopin Sangon, RN, Ph.D.) \*\*\*\*

**Abstract**

**Objective:** This descriptive correlational research aimed to investigate the relationships between family atmosphere, relationship with friends, parenting style and economic status and resilience in vocational students.

**Methods:** The study sample consisted of 664 vocational school students in a province located in the Northeastern region of Thailand, in their second semester of the academic year 2016. Data were collected using a demographic data questionnaire, Resilience Inventory, Family

Atmosphere Questionnaire, Peer Relationship Questionnaire, and Parenting Style Questionnaire. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and Spearman's rank-order correlation.

**Result:** The findings revealed that family atmosphere, relationship with friends, authoritative parenting style, protective parenting style and economic status were positively and significantly related to resilience in vocational students, whereas an uninvolved parenting style and authoritarian parenting style had a negatively significant

\*วิทยานิพนธ์ หลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาล รามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล (Thesis, Master of Nursing Science Program in Psychiatric and Mental Health Nursing, Faculty of Medicine Ramathibodi Hospital, Mahidol University)

\*\*นักศึกษา หลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาล รามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล (Master's student, Master of Nursing Science Program in Psychiatric and Mental Health Nursing, Faculty of Medicine Ramathibodi Hospital, Mahidol University)

\*\*\*Corresponding author, รองศาสตราจารย์ โรงเรียนพยาบาลรามาธิบดี คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล (Corresponding author, Associate Professor, Ramathibodi School of Nursing, Faculty of Medicine Ramathibodi Hospital, Mahidol University), Email: patcharin.nin@mahidol.ac.th

\*\*\*\*ผู้ช่วยศาสตราจารย์ โรงเรียนพยาบาลรามาธิบดี คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล (Assistant Professor, Ramathibodi School of Nursing, Faculty of Medicine Ramathibodi Hospital, Mahidol University)

วันที่รับ (received) 5 มีนาคม 2561 วันที่แก้ไข (revised) 10 พฤษภาคม 2561 วันที่ตอบรับ (accepted) 22 พฤษภาคม 2561

relationship to resilience. Results from this study could be used to promote and to develop the resilience of vocational students.

**Keywords:** Resilience, Family atmosphere, Relationship with friends, Parenting Styles, Economic status, Vocational students

### บทคัดย่อ

**วัตถุประสงค์:** เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง บรรยากาศในครอบครัว สัมพันธภาพกับเพื่อน รูปแบบการเลี้ยงดู และสถานะทางการเงินกับความแข็งแกร่งในชีวิตของนักเรียนอาชีวศึกษาจังหวัดหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

**วิธีการศึกษา:** การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยายความสัมพันธ์ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาในระดับอาชีวศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 664 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบสอบถามข้อมูลทั่วไป แบบประเมินความแข็งแกร่งในชีวิต แบบสอบถามบรรยากาศในครอบครัว แบบสอบถามสัมพันธภาพกับเพื่อน และแบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ความถี่ ร้อยละ ค่าพิสัย ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสหสัมพันธ์แบบสเปียร์แมน

**ผลการศึกษา:** ผลการวิจัยพบว่า บรรยากาศในครอบครัว สัมพันธภาพกับเพื่อน รูปแบบการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยและแบบให้ความคุ้มครอง และสถานะทางการเงินมีความสัมพันธ์

ทางบวกกับความแข็งแกร่งในชีวิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนรูปแบบการเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย และแบบควบคุมมีความสัมพันธ์ทางลบกับความแข็งแกร่งในชีวิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการวิจัยครั้งนี้เป็นข้อมูลพื้นฐานที่จะนำไปใช้ในการพัฒนาแนวทางส่งเสริมความแข็งแกร่งในชีวิตของนักเรียนอาชีวศึกษาต่อไป

**คำสำคัญ:** ความแข็งแกร่งในชีวิต บรรยากาศในครอบครัว สัมพันธภาพกับเพื่อน รูปแบบการเลี้ยงดู สถานะทางการเงิน นักเรียนอาชีวศึกษา

### ความสำคัญของปัญหา

สังคมไทยในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม รวมทั้งความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศส่งผลกระทบต่อแบบแผนความเป็นอยู่ตลอดจนชีวิตจิตใจของผู้คน (ฉวีวรรณ สัตยธรรม และ วิไลพร ขำวงษ์, 2557) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในนักเรียนที่กำลังเรียนอยู่ในระดับอาชีวศึกษา ซึ่งมีช่วงอายุและพัฒนาการของชีวิตอยู่ในช่วงวัยรุ่นตอนกลางและตอนปลาย อันถือว่าเป็นวัยหัวเลี้ยวหัวต่อมีความอยากรู้อยากเห็นในสิ่งใหม่ สนใจเกี่ยวกับเอกลักษณ์ของตนเอง ต้องการอิสระ ต้องการเป็นที่ยอมรับจากเพื่อนและสังคม มีการเปลี่ยนแปลงในด้านร่างกายจิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา รวมถึงต้องปรับตัวเพื่อเผชิญกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน ซึ่งอาจนับได้ว่าเป็นวิกฤติของพัฒนาการชีวิต อันจะส่งผลให้นักเรียนอาชีวศึกษาเป็นกลุ่มหนึ่งที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาด้านต่างๆ เช่น ปัญหาสุขภาพและพฤติกรรมเสี่ยง เป็นต้น (พนม เกตุมาน, 2558; เพ็ญพิไล

ฤทธาคนานนท์, 2550; ยูวดี พงษ์สาระนันท์กุล, 2555; วิไล วิชากร, ศิริพร วัชรารกร และ รุ่งอรุณ นุทธนุ, 2550; วิไลลักษณ์ พงษ์โสภา, 2555; สมภพ เรืองตระกูล, 2553; สุวินัย เกี่ยวกิ่งแก้ว, 2554; Eccles, 1999; Passer & Smith, 2011)

จากการศึกษาพบว่า นักเรียนอาชีวศึกษามีพฤติกรรมเสี่ยงและปัญหาสุขภาพสูงกว่านักเรียนสายสามัญ ซึ่งเห็นได้จากผลการศึกษาพฤติกรรม การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และพฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในประเทศไทย กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนสายสามัญ และนักเรียนอาชีวศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคใต้ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า นักเรียนอาชีวศึกษา (ปวช. 2) มีอัตราการมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพสูงกว่านักเรียนสายสามัญ (ม.5) อาทิ พฤติกรรมการดื่มสุรา ปัญหาการใช้สารเสพติด (3 อันดับแรกได้แก่ บุหรี่ กัญชา และยานอนหลับ) ปัญหาซึมเศร้า ปัญหาการฆ่าตัวตาย ปัญหาพฤติกรรมการมีเพศสัมพันธ์ และปัญหาการตั้งครรภ์ในนักเรียนอาชีวศึกษา (สาวิตรี อัยณรงค์กรชัย, อโนชา หมักทอง และถนอมศรี อินทนนท์, 2551)

จะเห็นได้ว่าหากนักเรียนอาชีวศึกษาปรับตัวได้ไม่เหมาะสมก็จะเกิดปัญหามากมาย ส่งผลกระทบต่อตนเอง เกิดปัญหาต่อสุขภาพกาย (กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2557; ศรีเพ็ญ ตันติเวสสและคณะ, 2556) และสุขภาพจิต (สาวิตรี อัยณรงค์กรชัย และคณะ, 2551) และบางรายอาจมีการกระทำผิดกฎหมายอาจถูกดำเนินคดี ถูกจับกุม เสียโอกาสในการเรียนและการทำงานที่ดี ผลกระทบต่อครอบครัวและสังคม (กรมสุขภาพจิต, 2558; ยูพา พูนขำ, ประกายดาว

พรหมประพัฒน์, กอบกุล ไพศาลอึ้งพงษ์ และ รณภูมิ สามัคคีคารมย์, 2553) การที่วัยรุ่นมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมและมีปัญหาสุขภาพจะทำให้ประเทศขาดแคลนประชากรวัยแรงงานที่มีคุณภาพ และส่งผลต่อการสูญเสียทางเศรษฐกิจ (จรรยา เศรษฐพงษ์, เกียรติกำจร กุศล, สายฝน เอกราษฎร์ และปิยธิดา จุลละปิยะ, 2553) อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาที่ผ่านมาจะมีวัยรุ่นกลุ่มหนึ่งที่แม้ว่าจะเผชิญกับความยุ่งยากใจต่าง ๆ แต่วัยรุ่นกลุ่มนี้ก็สามารถผ่านพ้นจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการศึกษาเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าวัยรุ่นกลุ่มนี้มีลักษณะอย่างหนึ่งที่เรียกว่า ความแข็งแกร่งในชีวิต (พัชรินทร์ นินทจันทร์, 2558; พัทธรินทร์ นินทจันทร์, ศรีสุดา วนลีสิน, ลัดดา แสนสีหา, ขวัญพนมพร ธรรมไทย และพิศสมัย อรทัย, 2554; มะลิวรรณ วงษ์จันทร์, พัทธรินทร์ นินทจันทร์, และโสภณ แสงอ่อน, 2557; Grotberg, 1995; 2006; Luthar, Crossman, & Small, 2015; Rutter, 1985; Werner, 1992)

ความแข็งแกร่งในชีวิตของแต่ละบุคคลแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับปัจจัยที่หลากหลาย จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่าการศึกษาเกี่ยวกับความแข็งแกร่งในชีวิตในนักเรียนอาชีวศึกษามีค่อนข้างจำกัด การศึกษาส่วนใหญ่เป็นการศึกษาในกลุ่มวัยรุ่นที่อยู่ในช่วงวัยเดียวกับนักเรียนอาชีวศึกษา และการศึกษาที่ผ่านมา เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ กับความแข็งแกร่งในชีวิต พบว่ามีการศึกษาในกลุ่มนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายเยาวชน นักศึกษาพยาบาล นักศึกษาปริญญาตรี ซึ่งผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่ามีทั้งปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ทางบวก ทางลบ และมีความสัมพันธ์ไม่แน่นอนกับความแข็งแกร่ง

ในชีวิต โดยปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความแข็งแกร่งในชีวิต ได้แก่ บรรยากาศในครอบครัว (พัชรินทร์ นินทจันทร์ และคณะ, 2554ก; มะลิวรรณ วงษ์จันทร์ และคณะ, 2557) การเห็นคุณค่าในตนเอง (มะลิวรรณ วงษ์จันทร์ และคณะ, 2557; สุวิณี ภารา, 2555) ; Karatas & Cakar, 2011; Wan Shaharzed, Fauziah, Asah Bee, & Ismail, 2012) สัมพันธภาพกับเพื่อน (พรทิพย์ วชิรดิถก, 2557; มะลิวรรณ วงษ์จันทร์ และคณะ, 2557; อรพินทร์ ชูชม, สุภาพร ธนะชานันท์ และทัศนาก ทอภักดี, 2554; Im & Kim, 2011) รูปแบบการเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่ใช้เหตุผล (พรทิพย์ วชิรดิถก, 2557; Atighi, Atighi, & Atighi, 2015; Zakeri, Jowkara, & Razmjoe, 2010; Zhai et al., 2015) และการปรับตัว โดยพบว่าวัยรุ่นที่มีการปรับตัวดีจะมีแนวโน้มที่จะมีความแข็งแกร่งในชีวิตสูง (สุวิณี ภารา, 2555)

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ทางลบกับความแข็งแกร่งในชีวิต ได้แก่ ความเครียด (Shi et al., 2015) ภาวะซึมเศร้า (Ahmadimehr & Yousefi, 2014) ความสิ้นหวัง (Karatas & Cakar, 2011) ความคิดฆ่าตัวตาย (Izadinia, Amiri, Jahromi & Hamidi, 2010) พฤติกรรมรุนแรง (Salami, 2010) ความโดดเดี่ยว (Altundag & Bulut, 2014) และบุคลิกภาพแบบหวั่นไหว (neuroticism) (Fayombo, 2010) สำหรับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ไม่แน่นอนกับความแข็งแกร่งในชีวิตนั้น พบว่าบางการศึกษา มีความสัมพันธ์ทางบวกหรือทางลบหรือไม่มีความสัมพันธ์กับความแข็งแกร่งในชีวิต เช่น รูปแบบการเลี้ยงดูแบบตามใจ จากการศึกษาในกลุ่มวัยรุ่นหญิงของ อติจิ และคณะ พบว่า การเลี้ยงดูแบบตามใจมีความสัมพันธ์ทางลบกับความแข็งแกร่ง

ในชีวิต (Atighi et al., 2015) แต่จากการศึกษาในกลุ่มวัยรุ่นจีนของ ใจี และคณะ พบว่า การเลี้ยงดูแบบตามใจมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความแข็งแกร่งในชีวิต (Zhai et al., 2015) สถานะทางการเงิน จากการศึกษาในกลุ่มเด็กและวัยรุ่นอายุ 7-15 ปี ที่ป่วยเป็นโรคผื่นภูมิแพ้ผิวหนังในประเทศเกาหลีใต้ของ อิม และคิม (Im & Kim, 2011) พบว่า สถานะทางการเงินไม่มีความสัมพันธ์กับความแข็งแกร่งในชีวิต เช่นเดียวกับการศึกษาของพรทิพย์ วชิรดิถก (2557) ในกลุ่มนักศึกษาพยาบาล มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต พบว่า ค่าใช้จ่ายต่อเดือนไม่มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการยื่นหยัดเผชิญวิกฤต (ความแข็งแกร่งในชีวิต) แต่จากการศึกษาในกลุ่มวัยรุ่นไทยและกลุ่มนักศึกษาพยาบาลในมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง พบว่า เงินที่ได้รับ (สถานะทางการเงิน) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความแข็งแกร่งในชีวิต (พัชรินทร์ นินทจันทร์ และคณะ, 2554ก; 2554ข)

จะเห็นได้ว่าการศึกษาส่วนใหญ่เป็นการศึกษาในวัยรุ่นที่อยู่ในวัยเดียวกับนักเรียนอาชีวศึกษา และจากการทบทวนวรรณกรรม ก็ยังไม่พบการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศในครอบครัว สัมพันธภาพกับเพื่อน รูปแบบการเลี้ยงดู และสถานะทางการเงินกับความแข็งแกร่งในชีวิตของนักเรียนอาชีวศึกษาในสังคมไทย การศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้กับความแข็งแกร่งในชีวิตในนักเรียนอาชีวศึกษาจะเป็นข้อมูลพื้นฐานที่ใช้ในการพัฒนาแนวทางการส่งเสริมความแข็งแกร่งในชีวิตของนักเรียนอาชีวศึกษา เพื่อให้สามารถผ่านพ้นภาวะวิกฤติในช่วงพัฒนาการของชีวิตวัยรุ่นเข้าสู่การเป็นวัยผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์ต่อไป

### วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง บรรยากาศ ในครอบครัว สัมพันธภาพกับเพื่อน รูปแบบการเลี้ยงดู และสถานะทางการเงินกับความแข็งแกร่งในชีวิตของนักเรียนอาชีวศึกษา จังหวัดหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

### กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ได้มาจากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับความแข็งแกร่งในชีวิตและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

**ความแข็งแกร่งในชีวิต:** ความแข็งแกร่งในชีวิตเป็นเป็นคุณลักษณะของบุคคลที่จะเอื้ออำนวยให้บุคคลสามารถผ่านพ้นจากเหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดความเครียด ภาวะเสี่ยง หรือความยากลำบากได้อย่างมีประสิทธิภาพในระยะเวลาอันรวดเร็ว เกิดการเรียนรู้ มีเปลี่ยนแปลงชีวิตที่ดีขึ้นและดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข (พัชรินทร์ นินทจันทร์, โสภณ แสงอ่อน และทัศน ทวีคุณ, 2553; Grotberg, 1995) ซึ่งตามแนวคิดของความแข็งแกร่งในชีวิตของ กร็อทเบิร์ก ความแข็งแกร่งในชีวิตประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ 1) I have เป็นแหล่งสนับสนุนภายนอกที่ส่งเสริมให้บุคคลเกิดความแข็งแกร่งในชีวิต 2) I am เป็นความเข้มแข็งภายในตัวบุคคล และ 3) I can เป็นความสามารถของบุคคลในการจัดการกับปัญหาและสัมพันธภาพระหว่างบุคคล โดยทั่วไปแล้วจะกล่าวถึงความแข็งแกร่งในชีวิตเมื่อบุคคลมีการเผชิญความเครียด ภาวะเสี่ยง หรือความยากลำบาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวัยรุ่นที่กำลังเรียนอยู่ในระดับอาชีวศึกษา ที่มีช่วงอายุและช่วงของพัฒนาการชีวิตอยู่ในวัยรุ่นตอนกลางและตอนปลาย ซึ่งน่าจะ

เป็นช่วงวิกฤติของชีวิตที่มักมีโอกาสดังต้องเผชิญเหตุการณ์อันก่อให้เกิดความเครียด และภาวะเสี่ยงต่าง ๆ ได้บ่อย อย่างไรก็ตามก็ตีความการศึกษาที่ผ่านมาในวัยรุ่นกลุ่มหนึ่งที่แม้ว่าจะเผชิญกับความยุ่งยากใจต่าง ๆ แต่วัยรุ่นกลุ่มนี้ก็สามารถผ่านพ้นจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการศึกษาเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าวัยรุ่นกลุ่มนี้มีลักษณะอย่างหนึ่งที่เรียกว่า ความแข็งแกร่งในชีวิต (พัชรินทร์ นินทจันทร์ และคณะ, 2554ก; มะลิวรรณ วงษ์จันทร์, 2557; Grotberg, 1995; Luthar, Crossman, & Small, 2015; Rutter, 1985; Werner, 1992)

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความแข็งแกร่งในชีวิตในวัยรุ่นที่อยู่ในวัยเดียวกับนักเรียนอาชีวศึกษามีหลากหลายปัจจัย (พรทิพย์ วชรดิกล, 2557; พัทธินทร นินทจันทร์ และคณะ, 2554ก; มะลิวรรณ วงษ์จันทร์ และคณะ, 2557; อรพินทร์ ชูชม และคณะ, 2554; Atighi et al., 2015; Im & Kim, 2011; Zakeri et al., 2010) ซึ่งปัจจัยคัดสรรที่เกี่ยวข้องกับความแข็งแกร่งในชีวิต ได้แก่ ปัจจัยบรรยากาศในครอบครัว สัมพันธภาพกับเพื่อน รูปแบบการเลี้ยงดู และสถานะทางการเงิน ดังนี้

**บรรยากาศในครอบครัว:** บรรยากาศในครอบครัว หมายถึง สภาพแวดล้อมทางสังคมของครอบครัวที่เกี่ยวข้องกับสมาชิกในครอบครัว ตามบทบาทหน้าที่ภายใต้กรอบของวัฒนธรรมและประเพณีเดียวกัน ได้แก่ สัมพันธภาพระหว่างสมาชิกในครอบครัว การปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของครอบครัว การแก้ปัญหาความขัดแย้งของสมาชิกในครอบครัว และความสำเร็จในการทำงานของสมาชิกในครอบครัว (จริยกุล ศรีสุวรรณ, 2542) และการพัฒนาหล่อหลอมประสบการณ์ให้กับ

สมาชิก (วนิดา ครุรงค์ฤทธิชัย, 2553) การที่มีครอบครัวที่มีความรักใคร่สามัคคีกันนั้นจะช่วยส่งเสริมให้สมาชิกในครอบครัวมีพลังในการเอาชนะปัญหา จากการศึกษาของมะลิวรรณ วงษ์จันทร์ และคณะ (2557) ในกลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า บรรยากาศในครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความแข็งแกร่งในชีวิต นั่นคือ หากนักเรียนอาชีวศึกษาได้รับความสนใจเอาใจใส่จากบิดามารดา ภายในครอบครัวมีบรรยากาศในครอบครัวที่ดีไม่มีการทะเลาะเบาะแว้งกัน สมาชิกมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน คอยสนับสนุนช่วยเหลือและให้กำลังใจกันซึ่งกันและกัน (I have) สิ่งเหล่านี้จะเป็นพื้นฐานที่ช่วยพัฒนาความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง (I am) หากต้องเผชิญกับความเครียด หรือสถานการณ์ต่าง ๆ ก็สามารถที่จะปรับตัวได้อย่างเหมาะสม (I can) (กรมสุขภาพจิต, 2552ข; พัชรินทร์ นินทจันทร์ และคณะ, 2555; 2558ก; มะลิวรรณ วงษ์จันทร์ และคณะ, 2557)

**สัมพันธภาพกับเพื่อน:** สัมพันธภาพกับเพื่อนเป็นพฤติกรรมของบุคคลที่แสดงกับเพื่อนเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีต่อกัน (จริยกุลตรีสุวรรณ, 2542) ในช่วงวัยรุ่นจะเริ่มมีความสัมพันธ์กับเพื่อนเพิ่มมากขึ้น การมีเพื่อนถือเป็นสิ่งสำคัญที่แสดงถึงการได้รับการยอมรับให้เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม (พนม เกตุมาน, 2550; เพ็ญพิไล ฤทธาคนานนท์, 2550) อีกทั้งยังช่วยพัฒนาการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับครอบครัว (ประเวศตันติพิวัฒนสกุล, 2550) การศึกษาของ มะลิวรรณ วงษ์จันทร์ และคณะ (2557) ในกลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า สัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความแข็งแกร่งในชีวิต การศึกษาของ อิม และคิม (Im & Kim,

2011) ในกลุ่มเด็กและวัยรุ่นที่ป่วยเป็นโรคผื่นภูมิแพ้ผิวหนัง พบว่า สัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความแข็งแกร่งในชีวิต อาจจะกล่าวได้ว่าการที่นักเรียนอาชีวศึกษามีสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อนทำให้มีบุคคลคอยให้การสนับสนุนช่วยเหลือ หรือให้กำลังใจ (I have) การที่มีสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อนนักเรียนด้วยกัน จะรู้สึกถึงการได้รับการยอมรับ จะช่วยลดความรู้สึกโดดเดี่ยว และเสริมสร้างคุณค่าในตนเองมากขึ้น (I am) เมื่อรับรู้ว่าคุณค่า และมีเพื่อนคอยสนับสนุนช่วยเหลือหรือให้กำลังใจ หากต้องเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ในชีวิต สิ่งเหล่านี้จะส่งเสริมให้นักเรียนอาชีวศึกษาสามารถจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม (I can) บุคคลที่มีสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อนมีแนวโน้มที่จะมีความแข็งแกร่งในชีวิตสูง (กรมสุขภาพจิต, 2555; พรทิพย์ วชิรฉิลก, 2557; พัชรินทร์ นินทจันทร์ และคณะ, 2555; 2558ก; มะลิวรรณ วงษ์จันทร์ และคณะ, 2557; อรพินทร์ ชูชม และคณะ, 2554; Collishaw et al., 2007; Im & Kim, 2011; Kim & Yoo, 2010)

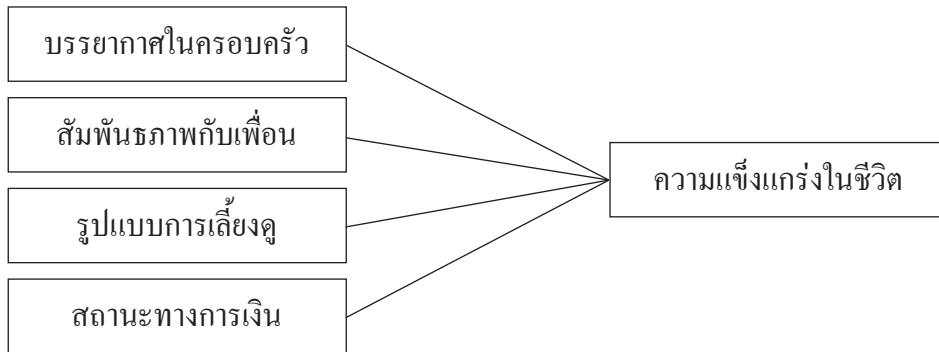
**รูปแบบการเลี้ยงดู:** รูปแบบการเลี้ยงดูเป็นวิธีการต่าง ๆ ที่ผู้เลี้ยงดูปฏิบัติหรือตอบสนองความต้องการ ของเด็กด้วยความตั้งใจและไม่ได้ตั้งใจ แบ่งออกเป็น 4 รูปแบบ คือ 1) แบบประชาธิปไตย 2) แบบปล่อยปละละเลย 3) แบบควบคุม และ 4) แบบให้ความคุ้มครอง (พรพรรณ จันทรง, 2541) การเลี้ยงดูมีผลต่ออารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด และบุคลิกภาพ หากวัยรุ่นได้รับการเลี้ยงดูจากบิดามารดาด้วยความรักความอบอุ่น ได้รับการเอาใจใส่ดูแลเป็นอย่างดี วัยรุ่นก็จะเกิดการเรียนรู้สิ่งที่ดีจากครอบครัว ส่งผลให้เติบโตเป็นบุคคลที่ปรับตัวได้ดี (กรมสุขภาพจิต, 2552ข)

ซึ่งจากการศึกษาของพรทิพย์ วชิรดิถก (2557) ที่ได้ศึกษาในนักศึกษาพยาบาล พบว่า การเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลซึ่งเป็นลักษณะหนึ่งของการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีความสัมพันธ์ทางบวกและสามารถทำนายความแข็งแกร่งในชีวิต ส่วนการเลี้ยงดูแบบเข้มงวดมีความสัมพันธ์ทางลบกับความแข็งแกร่งในชีวิต การศึกษาของ อติถิ และคณะ (Atighi et al., 2015) พบว่า รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่ใช้เหตุผลซึ่งเป็นลักษณะหนึ่งของการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีความสัมพันธ์ทางบวกและสามารถทำนายความแข็งแกร่งในชีวิต ทั้งนี้การที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่ น่าจะส่งผลให้นักเรียนอาชีวศึกษาจะรับรู้ได้ถึงความรัก ความอบอุ่น มีบุคคลคอยช่วยเหลือคอยให้กำลังใจ (I have) หากต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่เลวร้ายในชีวิตก็จะมีพลังในการคิดหาวิธีจัดการกับสถานการณ์นั้น (I can) อีกทั้งการที่ครอบครัวได้ให้โอกาสฝึกทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเองอย่างมีเหตุผลยิ่งช่วยเพิ่มการรับรู้คุณค่าและความสามารถในตนเอง ก่อเกิดเป็นความภาคภูมิใจในตนเอง (I am) สิ่งเหล่านี้เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาความแข็งแกร่งในชีวิตของนักเรียนอาชีวศึกษา (พรทิพย์ วชิรดิถก, 2557; พัชรินทร์ นินทจันทร์ 2558ก, พัชรินทร์ นินทจันทร์ และคณะ, 2555; Atighi et al., 2015; Zakeri et al., 2010; Zhai et al., 2015)

**สถานะทางการเงิน :** สถานะทางการเงินเป็นรายได้ที่นักเรียนอาชีวศึกษาได้รับ ซึ่งแหล่ง

ที่มาของรายได้นี้อาจมาจากพ่อแม่ ผู้ปกครอง หรือจากการลงแรงทำงาน การที่นักเรียนอาชีวศึกษามีสถานะทางการเงินที่ดีก็มีความเพียงพอที่จะนำมาใช้ในการตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิต การศึกษาและการดูแลสุขภาพ หากต้องเผชิญปัญหาเกี่ยวกับการเจ็บป่วย นักเรียนอาชีวศึกษาสามารถที่จะจ่ายเพื่อการเข้าถึงบริการทางสุขภาพที่ดี ในครอบครัวที่มีสถานะทางการเงินดีก็จะมีเวลาในการดูแลบุตร/ธิดา (I have) การที่บุคคลรับรู้ถึงศักยภาพของแหล่งสนับสนุนช่วยเหลือเมื่อยามจำเป็นนั้น จะช่วยลดความเครียด ความวิตกกังวล เพิ่มความรู้สึกมั่นคงและปลอดภัยในการดำรงชีวิต (I am) เมื่อต้องเผชิญปัญหา ก็จะสามารถจัดการปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (I can) (พัชรินทร์ นินทจันทร์, 2558ข; พัชรินทร์ นินทจันทร์ และคณะ, 2554ก; 2554ข; วิไลลักษณ์ พงษ์โสภิตา, 2555; สมภพ เรื่องตระกูล, 2550) จากการศึกษาในกลุ่มวัยรุ่นไทยและกลุ่มนักศึกษาพยาบาล พบว่า สถานะทางการเงินมีความสัมพันธ์ทางบวกและสามารถทำนายความแข็งแกร่งในชีวิตได้ (พัชรินทร์ นินทจันทร์ และคณะ, 2554ก; 2554ข)

จากการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมาข้างต้น อาจกล่าวได้ว่า ปัจจัยบรรยากาศในครอบครัวสัมพันธ์กับเพื่อน รูปแบบการเลี้ยงดู และสถานะทางการเงินน่าจะเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความแข็งแกร่งในชีวิต ดังแผนภาพที่ 1



แผนภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

### สมมุติฐานการวิจัย

บรรยากาศในครอบครัว สัมพันธภาพกับเพื่อน รูปแบบการเลี้ยงดู และสถานะทางการเงิน มีความสัมพันธ์กับความแข็งแกร่งในชีวิตของนักเรียนอาชีวศึกษาจังหวัดหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

### วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงบรรยาย เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง บรรยากาศในครอบครัว สัมพันธภาพกับเพื่อน รูปแบบการเลี้ยงดู และสถานะทางการเงินกับความแข็งแกร่งในชีวิตของนักเรียนอาชีวศึกษา จังหวัดหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งศึกษาในนักเรียนที่กำลังศึกษาในระดับอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษากระทรวงศึกษาธิการ ในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559 ในช่วงเดือนมกราคม พ.ศ. 2560 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560

#### การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ เลือกใช้วิธีการสุ่มตัวอย่าง

แบบหลายขั้นตอน (multi-stage random sampling) โดยประกอบด้วยขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 จัดกลุ่มสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษากระทรวงศึกษาธิการ ในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามลักษณะของนักเรียนที่พบในสถานศึกษา โดยจัดกลุ่มเป็นวิทยาลัยที่มีนักเรียนหญิงเป็นส่วนใหญ่ มีจำนวน 2 วิทยาลัย และวิทยาลัยที่มีนักเรียนชายเป็นส่วนใหญ่ มีจำนวน 2 วิทยาลัย จากนั้นใช้วิธีการสุ่มแบบง่ายในการสุ่มวิทยาลัย โดยสุ่มวิทยาลัยที่มีนักเรียนหญิงเป็นส่วนใหญ่ และวิทยาลัยที่มีนักเรียนชายเป็นส่วนใหญ่ มาอย่างละ 1 วิทยาลัย

ขั้นที่ 2 ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายในการสุ่มห้องเรียน โดยสุ่มห้องเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ชั้นปีที่ 1, 2, 3) และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ชั้นปีที่ 1, 2) มาชั้นปีละ 2 ห้องเรียน วิทยาลัยละ 10 ห้องเรียน รวมเป็น 20 ห้องเรียน เพื่อให้ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างตามที่กำหนด

#### การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

คำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการ



วิเคราะห์ค่ากำลังทดสอบ (power analysis) ของโคเฮน โดยใช้โปรแกรม G\* Power (Faul, Erdfelder, Lang, & Buchner, 2007) จากการทบทวนวรรณกรรมที่ศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยคัดสรรที่สัมพันธ์กับความแข็งแกร่งในชีวิตนักเรียนอาชีวศึกษา ในวัยเดียวกันกับวัยรุ่นตอนกลางและตอนปลาย ซึ่งเป็นวัยที่อยู่ในวัยนักเรียนอาชีวศึกษา เนื่องจากมีอายุและพัฒนาการของชีวิตใกล้เคียงกัน ได้ค่าความสัมพันธ์ของปัจจัยคัดสรรที่สนใจศึกษาระหว่าง .14 - .52 (พรทิพย์ วชิรดิกล, 2557; พัทรินทร์ นินทจันทร์ และคณะ, 2554ก; 2554ข; วชิรรินทร์ กระแสสัตย์, วรณิ เดียววิเศษ และจินตนา วชรสินธุ์, 2554; Atighi et al., 2015; Kim & Yoo, 2010; Zakeri et al., 2010) ในการศึกษาครั้งนี้จึงได้กำหนดขนาดอิทธิพล (effect size) เท่ากับ .14 ค่ากำลังทดสอบ (power) เท่ากับ .80 และค่านัยสำคัญทางสถิติ ( $\alpha$ ) เท่ากับ .01 จากการคำนวณโปรแกรม G \* Power ใช้สถิติสหสัมพันธ์ (correlation) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 591 ราย เพื่อป้องกันการไม่สมบูรณ์ของข้อมูล เพิ่มขนาดตัวอย่างอีกร้อยละ 10 จำนวน 60 ราย รวมทั้งสิ้น 651 ราย

### การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยครั้งนี้ได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล หลังจากได้รับอนุญาตให้เข้าเก็บข้อมูลจากผู้อำนวยการวิทยาลัยแล้ว ผู้วิจัยพบกลุ่มตัวอย่างเพื่อแนะนำตัวชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัย และขั้นตอนการวิจัย พร้อมทั้งขออนุญาตผู้ปกครองหรือผู้ที่มีอำนาจอนุมัติให้กลุ่มตัวอย่างเข้าร่วม

ในการวิจัย ซึ่งการวิจัยครั้งนี้การเข้าร่วมงานวิจัยของทุกคนเป็นไปได้ด้วยความสมัครใจ และสามารถออกจากงานวิจัยได้ตลอดเวลาที่ผู้เข้าร่วมการวิจัยต้องการโดยไม่มีผลกระทบใด ๆ ทั้งสิ้น การเก็บข้อมูลเป็นความลับ ไม่มีการระบุชื่อผู้ให้ข้อมูล และการนำเสนอผลงานวิจัยเป็นการนำเสนอในภาพรวม

### เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป สร้างขึ้นโดยผู้วิจัย ซึ่งเป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไป ประกอบด้วย เพศ อายุ ศาสนา ระดับการศึกษา ชั้นปีที่ศึกษา สาขาวิชา เกรดเฉลี่ย สถานภาพสมรสของบิดามารดา เงินที่นักเรียนอาชีวศึกษาได้รับเฉลี่ยต่อสัปดาห์ (สถานะทางการเงิน) ความเพียงพอของเงินที่นักเรียนได้รับ และผู้ที่นักเรียนพักอาศัยอยู่ด้วย

2. แบบประเมินความแข็งแกร่งในชีวิต (Resilience Inventory) เป็นแบบประเมินที่พัฒนาโดย พัทรินทร์ นินทจันทร์ และคณะ (2555) ตามแนวคิดเกี่ยวกับความแข็งแกร่งในชีวิตของกร็อทเบิร์ก (Grotberg, 1995) มีจำนวน 28 ข้อคำตอบเป็นแบบประมาณค่า 5 ระดับ ตั้งแต่ 1 - 5 คะแนนรวมมีค่าตั้งแต่ 28 - 140 คะแนน คะแนนรวมสูง แสดงว่า มีความแข็งแกร่งในชีวิตสูง จากการทดสอบความเชื่อมั่นของแบบประเมินได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคเท่ากับ .86 - .91 (พัชรินทร์ นินทจันทร์, 2558ก; พัทรินทร์ นินทจันทร์ และคณะ, 2555; มะลิวรรณ วงษ์จันทร์ และคณะ, 2557) นำแบบสอบถามนี้ไปหาค่าความเชื่อมั่นในนักเรียนที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน พบว่า ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา

ของครอนบาค เท่ากับ .93 และจากงานวิจัยนี้ได้  
ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ .91

**3. แบบสอบถามบรรยากาศในครอบครัว**  
เป็นแบบประเมินที่จริยกุล ศรีสุวรรณ (2542)  
พัฒนาจากการทบทวนวรรณกรรมและดัดแปลง  
จากแบบสอบถามของจรรยา เกษศรีสังข์ (2537)  
มีจำนวน 23 ข้อ แบ่งเป็นข้อคำถามที่มีความหมาย  
ด้านบวกและด้านลบ ซึ่งคำตอบเป็นแบบประมาณ  
ค่า 5 ระดับ ตั้งแต่ 1 - 5 คะแนน คิดคะแนน  
โดยใช้ค่าเฉลี่ย ซึ่งมีค่าตั้งแต่ 1.00 - 5.00 หาก  
คะแนนสูง แสดงว่า มีบรรยากาศในครอบครัวดี  
นำแบบสอบถามนี้ไปหาค่าความเชื่อมั่นใน  
นักเรียนที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง  
จำนวน 30 คน พบว่า ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา  
ของครอนบาค เท่ากับ .82 และจากงานวิจัยนี้ได้  
ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ .88

**4. แบบสอบถามสัมพันธ์ภาพกับเพื่อน**  
เป็นแบบประเมินที่จริยกุล ศรีสุวรรณ (2542)  
พัฒนาจากการทบทวนวรรณกรรมและดัดแปลง  
จากแบบสอบถามของ ชมนุช บุญสิทธิ์ (2541)  
มีจำนวน 23 ข้อ แบ่งเป็นข้อคำถามที่มีความ  
หมายด้านบวกและด้านลบ ซึ่งคำตอบเป็นแบบ  
ประมาณค่า 5 ระดับ ตั้งแต่ 1 - 5 คะแนน คิด  
คะแนนโดยใช้ค่าเฉลี่ย ซึ่งมีค่าตั้งแต่ 1.00 - 5.00  
หากคะแนนสูง แสดงว่า มีสัมพันธ์ภาพกับเพื่อนดี  
นำแบบสอบถามนี้ไปหาค่าความเชื่อมั่นใน  
นักเรียนที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง  
จำนวน 30 คน พบว่า ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา  
ของครอนบาค เท่ากับ .88 และจากงานวิจัยนี้ได้  
ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ .86

**5. แบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูของ  
พ่อแม่** เป็นแบบประเมินที่พรพรรณ จันทร์ถง

(2541) ดัดแปลงจากแบบสอบถามของสุภาพร  
วีระวิญญู (2538) แบ่งการอบรมเลี้ยงดู 4 รูปแบบ  
คือ 1) แบบประชาธิปไตย 2) แบบปล่อยปละละเลย  
3) แบบควบคุม และ 4) แบบให้ความคุ้มครอง  
มีจำนวน 48 ข้อ คำตอบเป็นแบบประมาณค่า  
5 ระดับ ตั้งแต่ 1-5 คะแนนรวมของกลุ่มการอบรม  
เลี้ยงดูแบบใดสูงสุด แสดงว่า มีลักษณะการอบรม  
เลี้ยงดูแบบนั้น นำแบบสอบถามนี้ไปหาค่าความ  
เชื่อมั่นในนักเรียนที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่ม  
ตัวอย่าง จำนวน 30 คน พบว่า ได้ค่าสัมประสิทธิ์  
แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ .94 และจากงาน  
วิจัยนี้ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค  
เท่ากับ .93

#### การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอน ดังนี้

1. ขออนุมัติการวิจัยจากคณะกรรมการ  
จริยธรรมการวิจัยในคน คณะแพทยศาสตร์  
โรงพยาบาลรามธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล
2. หลังจากได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการ  
จริยธรรมการวิจัยในคน คณะแพทยศาสตร์  
โรงพยาบาลรามธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดลแล้ว  
ผู้วิจัยทำหนังสือเพื่อขออนุญาตดำเนินการวิจัยจาก  
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล ยื่นเสนอต่อ  
ผู้อำนวยการวิทยาลัยของแต่ละวิทยาลัย พร้อม  
ชี้แจงรายละเอียดของการวิจัย และขออนุญาต  
ดำเนินการวิจัย
3. เมื่อได้รับอนุญาตดำเนินการวิจัยจาก  
ผู้อำนวยการวิทยาลัยของแต่ละวิทยาลัยแล้ว  
ผู้วิจัยติดต่อประสานงานคณาจารย์ที่เกี่ยวข้อง  
เพื่อแนะนำตัว ชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัย และ  
รายละเอียดในการดำเนินการวิจัย

4. ผู้วิจัยเข้าพบนักเรียนอาชีวศึกษาในช่วงเวลาที่ว่างจากการเรียนการสอน ตามวันที่และเวลาที่สถานศึกษากำหนด เพื่อแนะนำตัวชี้แจงวัตถุประสงค์ แนวทางการวิจัย สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง กรณีที่นักเรียนอาชีวศึกษามีอายุต่ำกว่า 18 ปี ต้องได้รับความยินยอมจากผู้ปกครองหรือผู้ที่มีอำนาจอนุญาตลงนามในหนังสือยินยอมให้นักเรียนเข้าร่วมการวิจัยก่อน หลังจากนั้นนักเรียนที่สมัครใจร่วมการศึกษาโดยการลงนามในเอกสารยินยอมการเข้าร่วมวิจัยจึงดำเนินการเก็บข้อมูลการตอบแบบสอบถามใช้เวลาประมาณ 25 - 35 นาที เมื่อนักเรียนอาชีวศึกษาตอบแบบสอบถามเสร็จให้นำแบบสอบถามนั้นใส่ซองปิดผนึกที่มีช่องให้ใส่แบบสอบถามที่ผู้วิจัยเตรียมไว้

5. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามทั้งหมดที่ได้รับ ลงรหัสข้อมูล และนำข้อมูลมาวิเคราะห์ทางสถิติ

#### การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยใช้สถิติบรรยาย ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าพิสัย ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในการอธิบายข้อมูลส่วนบุคคล คะแนนบรรยากาศในครอบครัว สัมพันธภาพกับเพื่อน รูปแบบการเลี้ยงดู สถานะทางการเงิน และความแข็งแกร่งในชีวิต ส่วนการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศในครอบครัว สัมพันธภาพกับเพื่อน รูปแบบการเลี้ยงดู และสถานะทางการเงินกับความแข็งแกร่งในชีวิตของนักเรียนอาชีวศึกษาโดยใช้สถิติสหสัมพันธ์ของสปีร์แมน (Spearman's rank-order correlation) ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์

#### ผลการวิจัย

##### 1. ข้อมูลทั่วไป

ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 63.30 อายุอยู่ในช่วง 15 - 25 ปี อายุเฉลี่ย 18.13 ปี นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 99.10 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่กำลังศึกษาอยู่ในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพปี 2 และประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงปี 1 ร้อยละ 22.90 เท่ากัน ส่วนใหญ่กำลังศึกษาอยู่ในสาขาวิชาไฟฟ้ากำลัง ร้อยละ 14.60 เกรดเฉลี่ย 3.01 - 4.00 ร้อยละ 60.69 (mean = 3.12, SD = 0.41) ด้านสถานภาพสมรสของบิดามารดา ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรสคู่/อยู่ด้วยกัน ร้อยละ 74.40 ด้านสถานะทางการเงินที่นักเรียนได้รับอยู่ในช่วง 501 - 1,000 บาทต่อสัปดาห์ ร้อยละ 67.17 (mean = 782.94) ซึ่งส่วนใหญ่เงินที่นักเรียนได้รับมีความเพียงพอ ร้อยละ 90.50 ปัจจุบันกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับพ่อแม่ ร้อยละ 60.54

##### 2. ความแข็งแกร่งในชีวิต บรรยากาศในครอบครัว สัมพันธภาพกับเพื่อน รูปแบบการเลี้ยงดู และสถานะทางการเงิน

ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยความแข็งแกร่งในชีวิต โดยภาพรวมเท่ากับ 109.16 (SD = 11.765) มีคะแนนความแข็งแกร่งในชีวิตมากกว่าคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 53.01 คะแนนเฉลี่ยบรรยากาศในครอบครัว เท่ากับ 3.73 (SD = 0.53) คะแนนเฉลี่ยสัมพันธภาพกับเพื่อน เท่ากับ 3.60 (SD = 0.56) สำหรับรูปแบบการเลี้ยงดูพบว่ารูปแบบการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ร้อยละ 65.96 รูปแบบการเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย ร้อยละ 8.89 รูปแบบการเลี้ยงดูแบบควบคุม ร้อยละ 6.33

รูปแบบการเลี้ยงดูแบบให้ความคุ้มครอง ร้อยละ 9.65 และค่าเฉลี่ยสถานะทางการเงินเท่ากับ 782.94 (SD = 294.6)

### 3. ความสัมพันธ์ระหว่าง บรรยากาศในครอบครัว สัมพันธภาพกับเพื่อน รูปแบบการเลี้ยงดู สถานะทางการเงิน และความแข็งแกร่งในชีวิตของนักเรียนอาชีวศึกษา จังหวัดหนึ่งภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

จากการทดสอบการแจกแจงของข้อมูลโดยใช้สถิติ Kolmogorov – Smirnov test พบว่าความแข็งแกร่งในชีวิต สัมพันธภาพกับเพื่อน รูปแบบการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย รูปแบบการเลี้ยงดูแบบให้ความคุ้มครอง และสถานะทางการเงิน ไม่มีการแจกแจงแบบปกติ จึงวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรด้วยสถิติสหสัมพันธ์ของสเปียร์แมน

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศในครอบครัว สัมพันธภาพกับเพื่อน รูปแบบการเลี้ยงดู และสถานะทางการเงิน กับความแข็งแกร่งในชีวิต ด้วยสถิติสหสัมพันธ์ของสเปียร์แมน พบว่า บรรยากาศในครอบครัว สัมพันธภาพกับเพื่อน รูปแบบการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย สถานะทางการเงิน และรูปแบบการเลี้ยงดูแบบให้ความคุ้มครองมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความแข็งแกร่งในชีวิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ( $r_s = .514, .320, .477$  และ  $.108$  ตามลำดับ,  $p < .001$ ;  $r_s = .097, p < .05$ ) ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย และรูปแบบการเลี้ยงดูแบบควบคุม มีความสัมพันธ์ทางลบกับความแข็งแกร่งในชีวิต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ( $r_s = -.177, p < .001$ ;  $r_s = -.085, p < .05$ ) ดังตาราง 1

ตาราง 1 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของสเปียร์แมน ( $r_s$ ) ระหว่างบรรยากาศในครอบครัว สัมพันธภาพกับเพื่อน รูปแบบการเลี้ยงดู และสถานะทางการเงินกับความแข็งแกร่งในชีวิต ( $n = 664$ )

ตัวแปร	$r_s$	p-value
บรรยากาศในครอบครัว	.514	< .001
สัมพันธภาพกับเพื่อน	.320	< .001
รูปแบบการเลี้ยงดู		
แบบประชาธิปไตย	.477	< .001
แบบปล่อยปละละเลย	-.177	< .001
แบบควบคุม	-.085	< .05
แบบให้ความคุ้มครอง	.097	< .05
สถานะทางการเงิน	.108	< .001

## การอภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศในครอบครัว สัมพันธภาพกับเพื่อน รูปแบบการเลี้ยงดู และสถานะทางการเงิน กับความแข็งแกร่งในชีวิตของนักเรียนอาชีวศึกษาจังหวัดหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

### บรรยากาศในครอบครัว

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีบรรยากาศในครอบครัวโดยรวมอยู่ในระดับดี คิดเป็นร้อยละ 50.60 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศในครอบครัวกับความแข็งแกร่งในชีวิตพบว่า บรรยากาศในครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความแข็งแกร่งในชีวิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ( $r = .514$ ,  $p < .001$ ) ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานของการวิจัยครั้งนี้ นั่นคือ การที่นักเรียนอาชีวศึกษามีบรรยากาศในครอบครัวดี มีแนวโน้มที่จะมีความแข็งแกร่งในชีวิตสูง ผลการวิจัยในครั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาในกลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาและกลุ่มนักศึกษาพยาบาลที่พบว่าบรรยากาศในครอบครัวที่ดีมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความแข็งแกร่งในชีวิต (พัชรินทร์ นินทจันทร์ และคณะ, 2554ก; 2554ข) และการศึกษาในกลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นพบว่าบรรยากาศในครอบครัวที่ดีมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความแข็งแกร่งในชีวิต (มะลิวรรณ วงษ์จันทร์ และคณะ, 2557)

ในการวิจัยครั้งนี้การที่นักเรียนอาชีวศึกษามีบรรยากาศในครอบครัวดีมีแนวโน้มที่จะมีความแข็งแกร่งในชีวิตสูงนั้น อาจอธิบายได้ว่าการที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้อาศัยอยู่กับบิดามารดา

(ร้อยละ 60.54) มีบิดามารดาให้ความรักความอบอุ่น และใส่ใจ มีบรรยากาศในครอบครัวอยู่ในระดับดี น่าจะสะท้อนว่านักเรียนน่าจะไม่มีบิดามารดาคอยฝึกกฎ ระเบียบ และความรับผิดชอบให้แก่สมาชิก สมาชิกมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน ไม่มีทะเลาะเบาะแว้งกัน มีสมาชิกในครอบครัวคอยให้คำปรึกษา คอยช่วยเหลือและให้กำลังใจ (I have) (พัชรินทร์ นินทจันทร์ และคณะ, 2554ก; อรุณพร ชูชม และคณะ, 2554; Hamdan-Mansour et al., 2014; Syukrowardi, Wichaikull, & Bormann, 2015; Wiks, 2008) อีกทั้งการมีบรรยากาศในครอบครัวที่ดียังช่วยส่งเสริมให้เกิดประสบการณ์ที่ดี หากสมาชิกมีอุปสรรคต่าง ๆ ผ่านเข้ามาในชีวิตก็พร้อมที่จะเผชิญ เพราะรับรู้ว่าการครอบครัวสามารถเป็นปรึกษาและให้การช่วยเหลือตนเองได้ นำไปสู่การคิด การลงมือจัดการกับอุปสรรคเหล่านั้นได้อย่างเหมาะสม (I can) (กรมสุขภาพจิต, 2552ก; 2552ข; พัทธินทร์ นินทจันทร์ และคณะ, 2554ก) นอกจากนี้ยังเชื่อมั่นว่าการที่มีคนในครอบครัวรักเป็นห่วง และหวังดีกับตนเอง ส่งผลให้เกิดความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองอีกด้วย (I am) (มะลิวรรณ วงษ์จันทร์ และคณะ, 2557; สุวิณี ภารา, 2555; Karatas & Cakar, 2011) ดังนั้น หากนักเรียนอาชีวศึกษามีบรรยากาศในครอบครัวที่ดีจึงน่าจะมีแนวโน้มที่จะมีความแข็งแกร่งในชีวิตสูง

### สัมพันธภาพกับเพื่อน

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีสัมพันธภาพกับเพื่อนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 53.31 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพกับเพื่อนกับความแข็งแกร่งในชีวิตพบว่า สัมพันธภาพกับเพื่อนที่ดีมีความสัมพันธ์

ทางบวกกับความแข็งแกร่งในชีวิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ( $r = .320, p < .001$ ) ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานของการวิจัยครั้งนี้ นั่นคือ การที่นักเรียนอาชีวศึกษามีสัมพันธภาพกับเพื่อนดี มีแนวโน้มที่จะมีความแข็งแกร่งในชีวิตสูง ผลการวิจัยในครั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาในกลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่พบว่า สัมพันธภาพกับเพื่อนที่ดีมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความแข็งแกร่งในชีวิต (มะลิวรรณ วงษ์จันทร์ และคณะ, 2557) การศึกษาในกลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 พบว่า สัมพันธภาพกับเพื่อนที่ดีมีความสัมพันธ์ทางบวก และสามารถทำนายความแข็งแกร่งในชีวิตได้ (อิสริยา ปาวิชาติกานนท์ และบุรณี กาญจนถวัลย์, 2553) การศึกษาในกลุ่มนักศึกษาปริญญาตรี พบว่า สัมพันธภาพกับเพื่อนที่ดีมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความแข็งแกร่งในชีวิต (อรพินทร์ ชูชม และคณะ, 2554) และการศึกษาในกลุ่มนักศึกษาพยาบาล พบว่า สัมพันธภาพกับเพื่อนที่ดีมีความสัมพันธ์ทางบวกและสามารถทำนายความแข็งแกร่งในชีวิตได้ (พรทิพย์ วชิรดิถก, 2557) นอกจากนี้ยังพบการศึกษาในกลุ่มเด็กและวัยรุ่น (7 - 15 ปี) ที่ป่วยเป็นโรคผื่นภูมิแพ้ผิวหนังในประเทศเกาหลีใต้ ที่พบว่า สัมพันธภาพกับเพื่อนที่ดีมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความแข็งแกร่งในชีวิต (Im & Kim, 2011) และมีการศึกษาในกลุ่มเด็กและวัยรุ่น (10 - 15 ปี) ที่ป่วยเป็นโรคมะเร็งในประเทศเกาหลีใต้ พบว่า สัมพันธภาพกับเพื่อนที่ดีมีความสัมพันธ์ทางบวกและสามารถทำนายความแข็งแกร่งในชีวิตได้ (Kim & Yoo, 2010)

ทั้งนี้การที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วงวัยรุ่น (mean = 18.13) ในช่วงวัยนี้การมีเพื่อนถือเป็นสิ่งสำคัญที่แสดงถึงการได้รับการ

ยอมรับให้เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม (พนม เกตุมาน, 2550; APA 2002; Eccles, 1999) วัยรุ่นจึงมักให้ความสำคัญกับบุคคลภายนอกครอบครัวอย่างกลุ่มเพื่อนมากขึ้น การที่ได้อยู่กับเพื่อนวัยเดียวกันจะทำให้รับรู้ถึงการยอมรับแล้ว การมีเพื่อนยังช่วยให้มีคนคอยรวมแบ่งปันทุกข์สุข คอยช่วยเหลือกันเมื่อยามมีปัญหา มีคนรับฟังความรู้สึกในยามที่ไม่สบายใจ มีคนคอยปลอบและให้กำลังใจ (I have) (พรทิพย์ วชิรดิถก, 2557; มะลิวรรณ วงษ์จันทร์ และคณะ, 2557; อิสริยา ปาวิชาติกานนท์ และบุรณี กาญจนถวัลย์, 2553; Im & Kim, 2011) อีกทั้งการมีสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อนจะช่วยสอนให้นักเรียนอาชีวศึกษารู้จักเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ลดความรู้สึกโดดเดี่ยว และเพิ่มความมีคุณค่าในตนเอง (I am) (สุวิณี ภารา, 2555; Altundag & Bulut, 2014; Karatas & Cakar, 2011; Wan Shaharzed et al., 2012) บุคคลที่รับรู้ว่าคุณค่า และมีเพื่อนคอยสนับสนุนช่วยเหลือหรือให้กำลังใจ หากต้องเผชิญกับเหตุการณ์ที่ยุ่งยากใจก็พร้อมที่จะนำเอาความสามารถของตนเองที่มีมาคิดหาทางออกที่จะใช้จัดการกับเหตุการณ์นั้นอย่างไม่ท้อแท้ (I can) (กรมสุขภาพจิต, 2555; พัทรินทร์ นินทจันทร์, 2558ข; สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์ กรมสุขภาพจิต, 2559) ดังนั้น หากนักเรียนอาชีวศึกษามีสัมพันธภาพกับเพื่อนดี มีแนวโน้มที่จะมีความแข็งแกร่งในชีวิตสูง

### รูปแบบการเลี้ยงดู

#### รูปแบบการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย

ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้รับการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย คิดเป็นร้อยละ 65.96 และผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง

รูปแบบการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยกับความแข็งแกร่งในชีวิต พบว่า รูปแบบการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความแข็งแกร่งในชีวิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ( $r = .477$ ,  $p < .001$ ) นั่นคือ การที่นักเรียนอาชีวศึกษาได้รับการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยสูงมีแนวโน้มที่จะมีความแข็งแกร่งในชีวิตสูง ทั้งนี้การที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้รับการเลี้ยงดูรูปแบบประชาธิปไตย (ร้อยละ 65.96) สูงกว่ารูปแบบอื่น น่าจะเป็นกลุ่มที่มีบิดามารดาที่คอยให้ความรัก คอยให้โอกาสในการตัดสินใจทำสิ่งต่าง ๆ คอยเป็นกำลังใจ และคอยช่วยเหลือ (I have) (พรทิพย์ วชิรดิถก, 2557; Zakeri et al., 2010; Zhai et al., 2015) เมื่อนักเรียนอาชีวศึกษาต้องเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตก็จะมีพลังในการหาวิธีที่ใช้จัดการกับปัญหาเหล่านั้นจนสามารถผ่านพ้นปัญหานั้นมาได้ (I can) (กรมสุขภาพจิต, 2552ก; พัชรินทร์ นินทจันทร์, 2558ข; Wu, Sheen, Shu, Chang & Hsiao, 2012) อีกทั้งการที่ครอบครัวได้ให้โอกาสฝึกทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเองอย่างมีเหตุผลยิ่งช่วยเพิ่มการรับรู้คุณค่าและความสามารถในการตนเอง ก่อเกิดเป็นความภาคภูมิใจในตนเองอีกด้วย (I am) (อิสริยา ปาริชาติกานนท์ และบุรณี กาญจนถวัลย์, 2553; Karatas & Cakar, 2011; Zakeri et al., 2010) หากผิดพลาดก็จะเกิดการเรียนรู้กลายเป็นประสบการณ์ที่จะใช้ดูแลตนเองได้ ดังนั้น หากนักเรียนอาชีวศึกษาได้รับการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีแนวโน้มที่จะมีความแข็งแกร่งในชีวิตสูง ผลการวิจัยในครั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ อิสริยา ปาริชาติกานนท์ และบุรณี กาญจนถวัลย์ (2553) ในนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่พบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลซึ่งเป็นลักษณะหนึ่งของการเลี้ยงดูแบบ

ประชาธิปไตยมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความแข็งแกร่งในชีวิต และการศึกษาในกลุ่มวัยรุ่น (12 - 18 ปี) ของประเทศจีน ที่พบว่า วัยรุ่นที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล (authoritative parenting) ซึ่งเป็นลักษณะหนึ่งของการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความแข็งแกร่งในชีวิต (Zhai et al., 2015) นอกจากนี้ การศึกษาในนักศึกษาพยาบาล พบว่า การเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมีความสัมพันธ์ทางบวกและสามารถทำนายความแข็งแกร่งในชีวิต (พรทิพย์ วชิรดิถก, 2557) เช่นเดียวกับการศึกษาของ อติทิ และคณะ (2015) ในกลุ่มวัยรุ่นหญิง (13 - 16 ปี) พบว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล (authoritative parenting style) ซึ่งเป็นลักษณะหนึ่งของการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีความสัมพันธ์ทางบวกและสามารถทำนายกับความแข็งแกร่งในชีวิต (Atighi et al., 2015) และการศึกษาในวัยรุ่นชายและหญิงของประเทศอิหร่าน พบว่า การเลี้ยงดูแบบยอมรับและการมีส่วนร่วม (acceptance-involvement) ซึ่งเป็นลักษณะหนึ่งของการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีความสัมพันธ์ทางบวกและสามารถทำนายความแข็งแกร่งในชีวิตได้ (Zakeri et al., 2010)

### รูปแบบการเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย

ผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า กลุ่มตัวอย่างได้รับการเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย ร้อยละ 8.89 และผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยกับความแข็งแกร่งในชีวิต พบว่า รูปแบบการเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยมีความสัมพันธ์ทางลบกับความแข็งแกร่งในชีวิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ( $r = -.177$ ,  $p < .001$ ) นั่นคือ การที่นักเรียนอาชีวศึกษาได้รับ

การเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยสูงมีแนวโน้มที่จะมีความแข็งแกร่งในชีวิตต่ำ ทั้งนี้การที่นักเรียนอาชีวศึกษามีบิดามารดาที่ไม่ค่อยให้ความสนใจและห่วงใย ไม่มีเวลาคอยบอกคอยสอน นักเรียนอาชีวศึกษาต้องแก้ปัญหาโดยลำพัง ไม่มีที่พึ่งในยามจำเป็น (ขาด I have) (พรทิพย์ วชิรดิถ, 2557; อิศรียา ปาริชาติกานนท์ และบุรณี กาญจนถวัลย์, 2553) เกิดเป็นความรู้สึกโดดเดี่ยว ไม่มีคุณค่า ไม่มีใครต้องการ ขาดความรักและนับถือตนเอง (ขาด I am) (สุวิณี ภารา, 2555; Altundag & Bulut, 2014) เมื่อกลุ่มตัวอย่างต้องเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ก็จะไม่คนคอยช่วยเหลือ ต้องเผชิญปัญหาเพียงลำพัง อาจจะคิดหาทางออกไม่เหมาะสม (ขาด I can) (กรมสุขภาพจิต, 2555; Ngai & Cheung, 2009) ดังนั้น หากนักเรียนอาชีวศึกษาได้รับการเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยสูงมีแนวโน้มที่จะมีความแข็งแกร่งในชีวิตต่ำ ผลการวิจัยในครั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ อิศรียา ปาริชาติกานนท์ และบุรณี กาญจนถวัลย์ (2553) ในกลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่พบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยมีความสัมพันธ์ทางลบกับความแข็งแกร่งในชีวิต มีการศึกษาของ ไหง และเจิง (Ngai & Cheung, 2009) ในกลุ่มวัยรุ่นจีนอายุ 10-18 ปี พบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบเฉยเมยและละเลย (parental control) มีความสัมพันธ์ทางลบกับความแข็งแกร่งในชีวิตและการศึกษาของ พรทิพย์ วชิรดิถ (2557) ในกลุ่มนักศึกษาพยาบาล พบว่า การเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยมีความสัมพันธ์ทางลบกับความแข็งแกร่งในชีวิต (พรทิพย์ วชิรดิถ, 2557)

### รูปแบบการเลี้ยงดูแบบควบคุม

ผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า กลุ่มตัวอย่างได้รับการเลี้ยงดูแบบควบคุม ร้อยละ 6.33 และผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการเลี้ยงดูแบบควบคุมกับความแข็งแกร่งในชีวิต พบว่า รูปแบบการเลี้ยงดูแบบควบคุมมีความสัมพันธ์ทางลบกับความแข็งแกร่งในชีวิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ( $r = -.085, p < .05$ ) นั่นคือ การที่นักเรียนอาชีวศึกษาได้รับการเลี้ยงดูแบบควบคุมสูงมีแนวโน้มที่จะมีความแข็งแกร่งในชีวิตต่ำ ทั้งนี้การที่กลุ่มตัวอย่างมีบิดามารดาที่คอยควบคุมความคิด ควบคุมพฤติกรรมที่มากเกินไป อาทิ ในเรื่องการแต่งกาย การเลือกคบเพื่อน การไม่ให้โอกาสในการคิดการตัดสินใจ ต้องทำทุกอย่างตามความต้องการของบิดามารดา (ขาด I have) (พรทิพย์ วชิรดิถ, 2557; อิศรียา ปาริชาติกานนท์ และบุรณี กาญจนถวัลย์, 2553) การควบคุมที่เคร่งครัดมากจะรู้สึกกดดัน ไม่กล้าคิดกล้าทำอะไรด้วยตนเองเพราะกลัวถูกตำหนิหรือลงโทษ กลายเป็นคนที่ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ยิ่งถ้าหากล้มเหลวจะทำให้รู้สึกด้อยคุณค่า (ขาด I am) อีกทั้งหากถูกควบคุมมากเกินไปจะขาดทักษะในการแก้ปัญหาเนื่องจากไม่กล้าคิดกล้าทำอะไรด้วยตนเอง (ขาด I can) (กรมสุขภาพจิต, 2552; พรทิพย์ วชิรดิถ, 2557; Petrowski, Braehler, & Zenger, 2014) ดังนั้น หากนักเรียนอาชีวศึกษาได้รับการเลี้ยงดูแบบควบคุมสูงมีแนวโน้มที่จะมีความแข็งแกร่งในชีวิตต่ำ ผลการวิจัยในครั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ พรทิพย์ วชิรดิถ (2557) ในกลุ่มนักศึกษาพยาบาลที่พบว่า การเลี้ยงดูแบบเข้มงวดมีความสัมพันธ์ทางลบกับความแข็งแกร่งในชีวิต (พรทิพย์ วชิรดิถ, 2557) มี



การศึกษาของ อีสริยา ปาริชาติกานนท์ และบุรณี กาญจนถวัลย์ (2553) ในกลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 พบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดควดขัน มีความสัมพันธ์ทางลบและสามารถทำนายความแข็งแกร่งในชีวิตได้ เช่นเดียวกับการศึกษาของ พีโตรวสกี และคณะ (Petrowski et al., 2014) ในกลุ่มผู้ที่มีสุขภาพคืออายุ 14 - 92 ปี ในประเทศเยอรมัน พบว่า การเลี้ยงดูของผู้ปกครองด้วยวิธีการลงโทษ และเข้มงวดมากเกินไป (negative parental rearing behavior) มีความสัมพันธ์ทางลบและสามารถทำนายความแข็งแกร่งในชีวิตได้ (Petrowski et al., 2014)

### รูปแบบการเลี้ยงดูแบบให้ความคุ้มครอง

ผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบให้ความคุ้มครอง ร้อยละ 9.65 และผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการเลี้ยงดูแบบให้ความคุ้มครองกับความแข็งแกร่งในชีวิต พบว่า รูปแบบการเลี้ยงดูแบบให้ความคุ้มครองมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความแข็งแกร่งในชีวิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ( $r=.097, p<.05$ ) นั่นคือการที่นักเรียนอาชีวศึกษาได้รับการเลี้ยงดูแบบให้ความคุ้มครองสูงมีแนวโน้มที่จะมีความแข็งแกร่งในชีวิตสูง ทั้งนี้การที่นักเรียนอาชีวศึกษาที่มีบิดามารดาห่วงใย เอาใจใส่ คอยให้ความช่วยเหลือ คอยซักถามในเรื่องส่วนตัวของ อยู่เสมอ แม้มีการเจ็บป่วยเพียงเล็กน้อยก็จะพาไปหาหมอและคอยปรนนิบัติอย่างใกล้ชิด หากว่านักเรียนอาชีวศึกษาต้องเผชิญกับปัญหาจะคอยช่วยเหลือตลอด (I have) (Ngai & Cheung, 2009) อีกทั้งยังรับรู้ว่ามีบิดามารดาที่รัก เป็นห่วง และหวังดีกับตนเองเสมอ ส่งผลให้เกิดความรู้สึกมี

คุณค่าในตนเอง รวมทั้งช่วยเพิ่มระดับความมั่นใจในตนเองหากต้องจัดการกับปัญหาต่าง ๆ การที่บุคคลรับรู้ว่าคุณค่าในตัวเองจะช่วยดึงเอาพลัง ความสามารถ หรือศักยภาพที่ตนเองมีอยู่มาใช้ในการจัดการกับปัญหาได้อย่างเหมาะสม (I can) (กรมสุขภาพจิต, 2552ก; สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์ กรมสุขภาพจิต, 2559) ดังนั้น หากนักเรียนอาชีวศึกษาได้รับการเลี้ยงดูแบบให้ความคุ้มครองสูงมีแนวโน้มที่จะมีความแข็งแกร่งในชีวิตสูง ซึ่งการให้ความคุ้มครอง (overprotective) เป็นการแสดงออกถึงความห่วงใยในทุกเรื่อง รวมถึงการควบคุมพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของวัยรุ่น (Luthar, Crossman, & Small, 2015) ผลการวิจัยในครั้งนี้สอดคล้องกับจากการศึกษาของ ไหง และเจิง (Ngai & Cheung, 2009) ในกลุ่มวัยรุ่นจีนอายุ 10 - 18 ปี ในฮ่องกง พบว่า การอบรมเลี้ยงดูด้วยความอบอุ่น ความเอาใจใส่ และความสนิทสนม (parental care) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความแข็งแกร่งในชีวิต (Ngai & Cheung, 2009)

### สถานะทางการเงิน

ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่ากลุ่มตัวอย่างได้รับเงินเฉลี่ยต่อสัปดาห์เท่ากับ 782.94 (SD = 294.6) และผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสถานะทางการเงินกับความแข็งแกร่งในชีวิต พบว่าสถานะทางการเงินมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความแข็งแกร่งในชีวิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ( $r = .108, p < .001$ ) ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานของการวิจัยครั้งนี้ นั่นคือ การที่นักเรียนอาชีวศึกษามีสถานะทางการเงินที่ดีมีแนวโน้มที่จะมีความแข็งแกร่งในชีวิตสูง ทั้งนี้การที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่

ได้รับการสนับสนุนทางการเงินจากครอบครัวจึงจะช่วยให้นักเรียนอาชีวศึกษามีสถานะทางการเงินที่ดี และมีความเพียงพอของเงินที่ได้รับ (ร้อยละ 90.50) เพื่อนำมาใช้ในการตอบสนองความต้องการปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต รวมทั้งมีแหล่งสนับสนุนทางการศึกษาและการดูแลสุขภาพที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักเรียนอาชีวศึกษาได้ และครอบครัวที่มีสถานะทางการเงินดีก็จะมีเวลาในการดูแลบุตร/ธิดา (I have) (พัชรินทร์ นินทจันทร์ และคณะ, 2554ก; 2554ข) การที่นักเรียนรับรู้ถึงศักยภาพของแหล่งสนับสนุนช่วยเหลือเมื่อยามจำเป็นนั้น จะช่วยลดความเครียด ความวิตกกังวล เพิ่มความรู้สึกมั่นคงและปลอดภัยในการดำรงชีวิต (I am) เมื่อต้องเผชิญปัญหา ก็จะสามารถจัดการปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (I can) (พัชรินทร์ นินทจันทร์ และคณะ, 2554ก; 2554ข; 2558ข; วิไลลักษณ์ พงษ์โสภา, 2555; สมภพ เรื่องตระกูล, 2550) ดังนั้น หากนักเรียนอาชีวศึกษามีสถานะทางการเงินที่ดีมีแนวโน้มที่จะมีความแข็งแกร่งในชีวิตสูง ผลการวิจัยในครั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาในกลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 6 และในกลุ่มนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ ที่พบว่า สถานะทางการเงินมีความสัมพันธ์ทางบวกและสามารถทำนายความแข็งแกร่งในชีวิตได้ (พัชรินทร์ นินทจันทร์ และคณะ, 2554ก; 2554ข)

#### ข้อเสนอแนะ

ผลจากการศึกษาครั้งนี้ พบว่า ปัจจัยด้านบรรยากาศในครอบครัว สัมพันธภาพกับเพื่อน รูปแบบการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย รูปแบบการเลี้ยงดูแบบให้ความคุ้มครอง และสถานะ

ทางการเงินของนักเรียนอาชีวศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกกับความแข็งแกร่งในชีวิต ซึ่งจากผลการศึกษาคควรมีการส่งเสริมให้นักเรียนในสถานศึกษาได้พัฒนาความแข็งแกร่งในชีวิตของตน และควรมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติม ดังนี้

1. ครูอาจารย์ในสถานศึกษาควรตระหนักถึงความสำคัญของการมีสัมพันธภาพอันดีกับเพื่อนของนักเรียนอาชีวศึกษา เพื่อส่งเสริมและพัฒนาความแข็งแกร่งในชีวิตให้กับนักเรียน ด้วยการจัดกิจกรรมต่างๆ เช่น กิจกรรมชมรมเล่นกีฬา เล่นดนตรี ทัศนศึกษา เป็นต้น

2. ควรส่งเสริมครอบครัวให้มีส่วนช่วยในการพัฒนาความแข็งแกร่งในชีวิตให้นักเรียนอาชีวศึกษา ด้วยการมีบรรยากาศในครอบครัวที่ดี ให้ความรัก ความอบอุ่น และมีครอบครัวคอยให้การช่วยเหลือ จะช่วยพัฒนาความรักและการนับถือตนเอง รู้สึกมีคุณค่าในตนเอง มีความมั่นใจทางจิตใจ ความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง โดยสถานศึกษาควรมีการจัดกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมความรักความอบอุ่นให้กับวัยรุ่น ด้วยการจัดกิจกรรมที่ให้คุณพ่อคุณแม่ หรือผู้ปกครองได้ทำกิจกรรมร่วมกันกับนักเรียน

3. ด้านสถานะทางการเงิน หรือเงินที่นักเรียนได้รับ สถานศึกษาควรมีระบบการช่วยเหลือนักเรียนที่มีภาวะขาดสนด้านการเงิน โดยการหาแหล่งทุนการศึกษาหรือหางานให้กับนักเรียนทำในช่วงว่างจากการเรียน เพื่อให้ นักเรียนมีรายได้อื่นที่เพียงพอ

4. ควรจะมีการศึกษาความแข็งแกร่งในชีวิตของนักเรียนอาชีวศึกษาในสถาบันอื่นๆ รวมถึงการศึกษาในกลุ่มตัวอย่างอื่น ๆ เช่น นักเรียนอาชีวศึกษาที่ประสบภัยพิบัติ วัยรุ่นที่เจ็บป่วย

ด้วยโรคเรื้อรังทางกาย กลุ่มวัยรุ่นที่อยู่ในสถาน  
สงเคราะห์ กลุ่มวัยรุ่นที่อยู่ในสถานพินิจ

5. ควรจะมีการศึกษาตัวแปรที่สามารถ  
ทำนายความแข็งแรงในชีวิต รวมถึงการศึกษา  
ตัวแปรอื่น ๆ ที่น่าจะมีความสัมพันธ์กับความ  
แข็งแรงในชีวิต เช่น การรับรู้ความเครียด การ  
ปรับตัว กลวิธีในการเผชิญปัญหา เป็นต้น

### กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณคณาจารย์จากวิทยาลัยในสังกัด  
สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษากระทรวง  
ศึกษาธิการ ในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดหนึ่ง  
ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เอื้ออำนวยในการ  
เข้าไปเก็บข้อมูลวิจัยเป็นอย่างดี และขอขอบคุณ  
นักเรียนที่เข้าร่วมการศึกษาคั้งนี้ทุกท่าน

### เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. (2557).  
*รายงานผลการเฝ้าระวังพฤติกรรมที่สัมพันธ์  
กับการติดเชื้อเอชไอวี กลุ่มนักเรียน  
ประเทศไทยปีพ.ศ. 2556*. นนทบุรี: กรม  
ควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข.
- กรมสุขภาพจิต. (2555). *คู่มืออบรมหลักสูตร  
การเสริมสร้างพลังสุขภาพจิต สำหรับ  
สื่อมวลชนท้องถิ่น*. นนทบุรี: สานคิด.
- กรมสุขภาพจิต. (2552ก). *เปลี่ยนร้ายกลายเป็นดี  
พลังสุขภาพจิต (RQ: Resilience quotient)*.  
นนทบุรี: สำนักสุขภาพจิตสังคม.
- กรมสุขภาพจิต. (2552ข). *คู่มือการเสริมสร้างพลัง  
สุขภาพจิตสำหรับสถานศึกษา*. นนทบุรี:  
บิษยนต์พับลิชชิง.

กรมสุขภาพจิต. (2558). *คู่มือการส่งเสริมสุขภาพ  
วัยรุ่นและเยาวชนในชุมชน*. นนทบุรี:  
ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.  
จรรยา เกษศรีสังข์. (2537). *วิธีการเผชิญปัญหาของ  
นักเรียนนายร้อยตำรวจ*. วิทยานิพนธ์ปริญญา  
การศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกจิตวิทยา  
การแนะแนว, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัย  
ศรีนครินทรวิโรฒ.

จรรยา เศรษฐพงษ์, เกียรติกำจร กุศล, สายฝน  
เอกราชกูร และปิยธิดา จุลละปิย. (2553).  
พฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพของวัยรุ่นใน  
จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารการพยาบาล  
และการศึกษา*, 3(3), 52-63.

จริยกุล ตรีสวรรณ. (2542). *การศึกษาเอกลักษณ์  
แห่งตนเองของนักเรียนวัยรุ่นตอนปลาย  
โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา  
กรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ปริญญา  
การศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกจิตวิทยา  
การแนะแนว, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัย  
ศรีนครินทรวิโรฒ.

ชมนุช บุญสิทธิ์. (2541). *ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับ  
สัมพันธ์ภาพกับเพื่อนของนักเรียนชั้น  
มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนกุนนที-  
รุทธารามวิทยาคม กรุงเทพมหานคร*.  
วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต  
วิชาเอกจิตวิทยาการแนะแนว, บัณฑิต  
วิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ฉวีวรรณ สัตยธรรม และวิไลพร จำวงษ์. (2557).  
แนวคิดเกี่ยวกับสุขภาพจิต. ใน ฉวีวรรณ  
สัตยธรรม, แพ้ จันทร์สุข และสุกรณ์ใจ  
เจริญสุข (บก.), *การพยาบาลจิตเวชและ  
สุขภาพจิต ฉบับปรับปรุง เล่ม 2* (พิมพ์ครั้งที่  
2, หน้า 67-89). กรุงเทพฯ: ธนาเพลส.

- ประเวช ตันติพิวัฒนสกุล. (2550). *แนวทาง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสร้าง ความเข้มแข็งทางใจ สำหรับชั้นมัธยมศึกษา. นนทบุรี: สำนักพัฒนาสุขภาพจิต.*
- พนม เกตุมาน. (2550). *พัฒนาการวัยรุ่น. สืบค้น เมื่อ 22 มิถุนายน 2558 จาก [http://www.psychlin.co.th/new\\_page\\_56.htm](http://www.psychlin.co.th/new_page_56.htm)*
- พนม เกตุมาน. (2558). *พฤติกรรมเสี่ยงในวัยรุ่น (Risk tanking behavior in adolescent). ใน นันทวิช ลิทธิรักษ์, กมลเนตร วรธนะเสวก, กมลพร วรธนะฤทธิ์, ปเนต ผู้กฤตยาคามิ, สุพร อภินันทเวช และพนม เกตุมาน (บก.), จิตเวชศิริราช DSM-5 (หน้า 327-333). กรุงเทพฯ: ประยูรสาส์นไทยการพิมพ์.*
- พรพรรณ จันทรง. (2541). *การศึกษารูปแบบ การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่กับการปรับตัว ทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 สังกัดกรมสามัญศึกษา อำเภอเมือง จังหวัด ร้อยเอ็ด. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษา มหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.*
- พรทิพย์ วชิรดิถ. (2557). *ปัจจัยทำนายความ สามารถในการยื่นหยัดเผชิญวิกฤตของ นักศึกษาพยาบาล มหาวิทยาลัยราชภัฏ สวนคูสิต. วารสารการพยาบาลจิตเวชและ สุขภาพจิต, 28(2), 17-31.*
- พัชรินทร์ นินทจันทร์. (2558ก). *ความแข็งแกร่ง ในชีวิต(Resilience). ในพัชรินทร์นินทจันทร์ (บก.), ความแข็งแกร่งในชีวิต: แนวคิด การประเมิน และการประยุกต์ใช้ (หน้า 3-32). กรุงเทพฯ: จุฑาทอง.*
- พัชรินทร์ นินทจันทร์. (2558ข). *ปัจจัยเสี่ยง ปัจจัย ปกป้อง และความแข็งแกร่งในชีวิต (Risk factors, protective factors, and resilience). ใน พัชรินทร์ นินทจันทร์ (บก.), ความ แข็งแกร่งในชีวิต: แนวคิด การประเมิน และ การประยุกต์ใช้ (หน้า 33-52). กรุงเทพฯ: จุฑาทอง.*
- พัชรินทร์ นินทจันทร์, ศรีสุดา วนาลีสิน, ลัดดา แสนสีหา, ขวัญพนมพร ธรรมไทย และ พิศสมัย อรทัย. (2554ก). *ความแข็งแกร่ง ในชีวิต และพฤติกรรมเสี่ยงของวัยรุ่นไทย. ราชบัณฑิตยบาลสาร, 17(3), 430-443.*
- พัชรินทร์ นินทจันทร์, ทศนา ทวีคุณ, จริยา วิฑยะสุกร และพิศสมัย อรทัย. (2554ข). *ความแข็งแกร่งในชีวิตและความเครียด ของนักศึกษาพยาบาลโรงเรียนพยาบาล ราชบัณฑิต. วารสารการพยาบาลจิตเวชและ สุขภาพจิต, 25(1), 1-13.*
- พัชรินทร์ นินทจันทร์, โสภณิ แสงอ่อน และทศนา ทวีคุณ. (2553). *การพัฒนาแบบประเมิน ความแข็งแกร่งในชีวิต. รายงานการวิจัย โรงเรียนพยาบาลราชบัณฑิต คณะแพทยศาสตร์ โรงเรียนพยาบาลราชบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล.*
- พัชรินทร์ นินทจันทร์, โสภณิ แสงอ่อน และทศนา ทวีคุณ. (2555). *โปรแกรมการเสริมสร้าง ความแข็งแกร่งในชีวิต. กรุงเทพฯ: จุฑาทอง.*
- เพ็ญพิไล ฤทธคณานนท์. (2550). *พัฒนาการมนุษย์ (Human development). (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ธรรมดาเพลส.*
- มะลิวรรณ วงษ์จันทร์, พัชรินทร์ นินทจันทร์, และ โสภณิ แสงอ่อน. (2557). *ปัจจัยที่มีความ สัมพันธ์กับความแข็งแกร่งในชีวิตในวัยรุ่น. วิทยานิพนธ์ ปริญญาพยาบาลศาสตร*

- มหาบัณฑิต สาขาการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ยูวดี พงษ์สาระนันท์กุล. (2555). การเจริญเติบโตและพัฒนาการ. ใน ศรีสมบุญ มุสิกสุนทร, ฟองคำ ติลกสกุลชัย, วิไล เลิศธรรมเทวี, อัจฉรา เป็รื่องเวทย์, พรรณรัตน์ แสงเพิ่ม และสุภารัตน์ พยัคฆะเรื่อง (บก.), *ตำราการพยาบาลเด็ก เล่ม 1* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ฟรี-วัน.
- ยุพา พูนจำ, ประกายดาว พรหมประพัฒน์, กอบกุลไพศาลอัมพงษ์ และรณภูมิ สามัคคีการมย์. (2553). *การศึกษาแนวทางการส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงและปัญหาสุขภาพเยาวชน*. นนทบุรี: สำนักอนามัย การเจริญพันธ์ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข.
- วนิดา ดุรงค์ฤทธิชัย. (2553). การบริการพยาบาลอนามัยครอบครัว. ใน วนิดา ดุรงค์ฤทธิชัย และจริยาวัตร คมพยัคฆ์ (บก.), *การพยาบาลอนามัยชุมชน: แนวคิด หลักการ และการปฏิบัติการพยาบาล* (หน้า 321-370). กรุงเทพฯ: จามจุรีโปรดักท์.
- วัชรินทร์ กระแสศักดิ์, วรณิ เดียวอิสเรศ และจินตนา วัชรสินธุ์. (2554). ความสัมพันธ์ระหว่างประเพณีครอบครัว ความผูกพันในครอบครัว กับความเข้มแข็งทางใจของวัยรุ่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารสาธารณสุขมหาวิทยาลัยบูรพา*, 6(2), 59-68.
- วิไล วิชากร, ศิริพร วัชรากกร และรุ่งอรุณ นุทธนุ. (2550). *รูปแบบการเฝ้าระวังพฤติกรรมเสี่ยงของกลุ่มวัยรุ่นในพื้นที่สาธารณสุขเขต 5. สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 2 จังหวัดสระบุรี, กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. สืบค้นเมื่อ 2 กุมภาพันธ์ 2558 จาก [www.kmddc.go.th/research/4151](http://www.kmddc.go.th/research/4151).*
- วิไลลักษณ์ พงษ์โสภาน. (2555). *สุขภาพจิต (Mental hygiene)*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมภพ เรื่องตระกูล. (2550). *การฆ่าตัวตายในเด็กและวัยรุ่น*. กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์.
- สมภพ เรื่องตระกูล. (2553). *ตำราจิตเวชศาสตร์พื้นฐานและโรคทางจิตเวช*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์.
- สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์ กรมสุขภาพจิต. (2559). *โปรแกรมเสริมสร้างทักษะชีวิต สำหรับวัยรุ่น*. กรุงเทพฯ: บียอนด์พับลิชชิง.
- สาวิตรี อัยฉางค์กรชัย, อโนชา หมักทอง และถนอมศรี อินทนนท์. (2551). *การเฝ้าระวังพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และพฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในประเทศไทย*. ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา, สำนักวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. สืบค้นเมื่อ 20 เมษายน 2558 จาก <http://kb.hsri.or.th/dspace/handle/11228/2784?locale-attribute=th>
- สุวนีย์ เกี่ยวกิ่งแก้ว. (2554). *การพยาบาลจิตเวช Psychiatric nursing*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุวิณี ภารา. (2555). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งในชีวิตของวัยรุ่นในกรุงเทพ*. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาพัฒนาการ, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

- สุภาพร วีรดาวิญญู. (2538). *การศึกษาเปรียบเทียบ อัตมโนทัศน์ การอบรมเลี้ยงดู และสภาพแวดล้อมของโรงเรียนระหว่างนักเรียนที่มีพฤติกรรมผิดวินัยและนักเรียนที่มีพฤติกรรมอยู่ในวินัย ในระดับชั้นมัธยม ศึกษาตอนต้น อำเภอเมืองจังหวัดนครราชสีมา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขา วิชาจิตวิทยาการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ศรีเพ็ญ ตันติเวสส, ทรงยศ พิลาสันต์, อินทิรา ยมาภัย, ยศ ศีระวัฒนานนท์, ชลัญชร โยธาสมุทร, อภิญา มัตเดช และณัฐจรูส เองมหัสสกุล. (2556). *สถานการณ์การตั้งครรภ์ในวัยรุ่นในประเทศไทย 2556*. กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. เข้าถึงเมื่อ 13 มีนาคม 2558 จาก [www.hitap.net](http://www.hitap.net).
- อรพรรณ ลือบุญธวัชชัย. (2553). *การให้คำปรึกษาทางสุขภาพ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อรพินทร์ ชูชม, สุภาพร ธนะชานันท์ และทัศนาศ ทอภักดี. (2554). *ปัจจัยเชิงเหตุและผลของภูมิคุ้มกันทางจิตของเยาวชน*. สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อิสริยา ปาริชาติกานนท์ และบุรณี กาญจนถวัลย์. (2558). *ความสามารถในการฟื้นพลังและปัจจัยที่เกี่ยวข้องของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสุขภาพจิต, บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Ahmadimehr, Z., & Yousefi, Z. (2014). Predicting adolescence depression: Resiliency and family factors. *Scientific Online Publishing Transactions on Psychology, 1*(2), 1-11. Retrieved March 6, 2016, from [www.scipublish.com/journals/STP/papers/.../1102-241.pdf](http://www.scipublish.com/journals/STP/papers/.../1102-241.pdf).
- Altundag, Y., & Bulut, S. (2014). Prediction of resilience of adolescents whose parents are divorced. *Psychology, 5*, 1215-1223. Retrieved March 6, 2016, from <http://dx.doi.org/10.4236/psych.2014.510134>
- American Academy of Pediatrics. (2015). *Stages of adolescence*. Retrieved January 26, 2016, from <https://www.healthychildren.org/English/ages-stages/teen/Pages/Stages-of-Adolescence.aspx>.
- American Psychological Association. (2002). *Developing adolescent (a reference for professions)*. Retrieved January 26, 2016, from <https://www.apa.org/pi/families/resources/develop.pdf>
- Atighi, E., Atighi, A., & Atighi, I. (2015). Predicting psychological resilience based on parenting styles in girl adolescence. *International Research Journal of Applied and Basic Sciences, 9*(8), 1340-1344. Retrieved January 26, 2016, from [www.irjabs.com](http://www.irjabs.com).
- Collishaw, S., Pickles, A., Messer, J., Rutter, M., Shearer, C., & Maughan, B. (2007). Resilience to adult psychopathology following childhood maltreatment:

- Evidence from a community sample. *Child Abuse and Neglect*, 31(3), 211-229. doi.org/10.1016/j.chiabu.2007.02.004
- Eccles, J. S. (1999). The development of children ages 6 to 14. *The Future of Children*, 2(9), 30-44. Retrieved August 26, 2015, from <http://www.princeton.edu/futureofchildren/publications/journals/article/index.xml?journalid=48&articleid=232&sectionid=1519>
- Faul, F., Erdfelder, E., Lang, A. G., & Buchner, A. (2007). G\*Power 3: A flexible statistical power analysis program for the social, behavioral, and biomedical sciences. *Behavior Research Methods*, 39, 175-191.
- Fayombo, G. (2010). The relationship between personality traits and psychological resilience among the Caribbean adolescents. *International Journal of Psychological Studies*, 2(2), 105-116. doi: 10.5539/ijps.v2n2p105 Source: DOAJ
- Grotberg, E. H. (1995). *A guide to promoting resilience in children: Strengthening the human spirit*. The Hague: The Bernard Van Leer Foundation.
- Grotberg, E. H. (2006). *Implications of the shift from diagnosis and treatment to recovery and resilience for research and practice*. Washington, D.C: Georgetown University.
- Hamdan-Mansour, A. M., Azzeghaiby, S. N., Alzoghaybi, I. N., Al Badawi, T. H., Nassar, O. S., & Shaheen, A. M. (2014). Correlates of resilience among university students. *American Journal of Nursing Research*, 2(4), 74-79. doi: 10.12691/ajnr-2-4-4
- Im, Y. J., & Kim, D. H. (2011). Factors associated with the resilience of school-aged children with atopic dermatitis. *The Journal of Clinical Nursing*, 21, 80-88. doi: 10.1111/j.1365-2702.2011.03750.x.
- Izadinia, N., Amiri, M., Jahromi, R.G., & Hamidi, S. (2010). A study of relationship between suicidal ideas, depression, anxiety, resiliency, daily stresses and mental health among tehran university students. *Procedia Social and Behavioral Science*, 5, 1515-1519. doi:10.1016/j.sbspro.2010.07.335
- Karatas, Z., & Cakar, F. S. (2011). Self-esteem and hopelessness, and resiliency: An exploratory study of adolescents in turkey. *International Education Studies*, 4(4), 84-91. doi:10.5539/ies.v4n4p84
- Kim, D. H., & Yoo, I. Y. (2010). Factors associated with resilience of school age children with cancer. *Journal of Paediatrics and Child Health*, 46, 431-436. doi: 10.1111/j.1440-1754.2010.01749.x.
- Luthar, S. S., Crossman, E. J., & Small, P. J. (2015). Resilience and adversity. In Lerner, R. M., and Lamb M. E., (Eds.), *Handbook of Child Psychology and Developmental Science* (7<sup>th</sup> ed, pp.247-286). New York: Wiley. Retrieved August 19,

- 2017, from <http://publication.suniyaluthar.org>
- Ngai, S. S., & Cheung, C. K. (2009). The effects of parental care and parental control on the internal assets of adolescent children in Hong Kong. *International Journal of Adolescence and Youth, 15*(3), 235-255. doi: 10.1080/02673843.2009.9748031
- Passer, M. W., & Smith, R. E. (2011). *Psychology: The science of mind and behavior*. (5<sup>th</sup> ed.). New York, McGraw-Hill.
- Petrowski, K., Brahler, E. & Zenger, M. (2014). The relationship of parental rearing behavior and resilience as well as psychological symptoms in a representative sample. *Health and Quality of Life Outcomes, 12*(95), 1-9. doi:10.1186/1477-7525-12-95
- Rutter, M. (1985). Resilience in the face of adversity. Protective factors and resistance to psychiatric disorder. *British Journal of Psychiatry, 147*, 598-611.
- Salami, S. O. (2010). Moderating effects of resilience, self-esteem and social support on adolescents' reactions to violence. *Canadian Center of Science and Education, 6*(12), 101-110. Retrieved January 26, 2016, from [www.ccsenet.org/ass](http://www.ccsenet.org/ass).
- Shi, M., Wang, X., Bian, Y., & Wang, L. (2015). The mediating role of resilience in the relationship between stress and life satisfaction among Chinese medical students: a cross-sectional study. *BMC Medical Education, 15*(1), 16. doi:10.1186/s12909-015-0297-2
- Syukrowardi, D. A., Wichaikull, S., & Bormann, S. V. (2015). Predictors of resilience in children after expose to flooding in Indonesia. *Journal of Health Research, 29*(1), 15-22. doi: 10.14456/jhr.2015.44
- Wan Shahrazad, W. S., Fauziah, I., Asmah Bee, M. N. & Ismail, B. (2012). A cooperative study of self-esteem, leadership and resilience amongst illegal motorbike racers and normal adolescents in Malaysia. *Asian Social Science, 8*(8), 61-68. Retrieved March 6, 2016, from <http://www.ccsenet.org/journal/index.php/ass/article/view/18505>
- Werner, E. E. (1992). The children of Kauai: resiliency and recovery in adolescence and adulthood. *Journal of Adolescent Health, 13*, 262-68.
- Wilks, S. E. (2008). Resilience amid academic stress: The moderating impact of social support among social work students. *Advances in Social Work, 9*(2), 106-125. Retrieved March 6, 2016, from <https://advancesinsocialwork.iupui.edu/index.php/.../195>
- Wu, L. M., Sheen, J. M., Shu, H. L., Chang S. C., & Hsiao, C. C. (2012). Predictors of anxiety and resilience in adolescents undergoing cancer treatment. *Journal of*



*Advanced Nursing*, 69(1), 158-66. doi:  
10.1111/j.1365-2648.2012.06003.

Zakeri, H., Jowkara, B., Razmjooe, M. (2010).  
Parenting styles and resilience. *Procedia-  
Social and Behavioral Sciences*, 5, 1067-  
1070. doi:10.1016/j.sbspro.2010.07.236

Zhai, Y., Liu, K., Zhang, L., Gao, H., Chen, Z.,  
Du, S., Zhang, L. & Guo, Y. (2015). The  
Relationship between post-traumatic  
symptoms, parenting style, and resilience  
among adolescents in Liaoning, China:  
A cross-sectional study. *Public Library of  
Science One*, 10(10), 1-14. doi:10.1371/  
journal.pone.0141102